

ДИНАМІКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

СТЕГНІЙ О.В., АСПИРАНТ*,
КАФЕДРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА БІЗНЕСУ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ХНТУСГ ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

У статті розглянуто стратегії підвищення конкурентоспроможності національних виробників та продукції їх виробництва, за рахунок всебічного розширення внутрішнього ринку агропромислової продукції.

The article considers the strategy to increase the competitiveness of national producers and products of their production, due to the full expansion of the domestic market of agricultural products.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Економічна криза, яка розпочалася у 90 роках попереднього тисячоріччя, внесла свої корективи в економічні відносини між виробниками, переробниками та споживачами агропромислової продукції. Зменшився обсяг виробництва продукції, що вплинуло на її різке подорожчання, та як

наслідок значно скоротилося споживання населенням продукції виробництва аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем розвитку конкурентоспроможності агропродовольчої продукції України та визначення факторів які впливають на її ефективне функціонування присвячено наукові праці вітчизняних вчених Саблука П.Т., Макагон Ю.В., Збарського В.С., Бугера С.І., Кондратюка О.І., Зайця К.Д., Мочерного С.В. Однак чимало питань потребують подальшого дослідження.

Формування цілей статті. Проаналізувати показники виробництва, ціни, споживання агропромислової продукції та насиченості імпортом конкурентоспроможності вітчизняної аграрної продукції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Успішний результат роботи агропромислового підприємства, за рахунок зменшення собівартості, збільшення показників якості на ціни реалізації продукції що воно виробляє, напряму залежить від потенціалу, науково-технічних, організаційно-управлінських та

---

* Науковий керівник – Красноруцький О.О. д.е.н., доцент

економічних можливостей виробництва, завдяки яким, підприємство виділяється від загальної кількості конкурентів, на певному ринку та за певний проміжок часу

Основне місце при досягненні підприємством надійних конкурентних позицій, на думку автора, належить конкурентоспроможності продукції, що виробляють аграрні підприємства, на стадії виробництва якої підприємству необхідно за рахунок власних технічних, технологічних, кадрових та інформаційних факторів забезпечити дотримання всіх вимог технології виробництва, що дасть підприємству можливість конкурувати з іншими виробниками за показниками виробничих витрат на одиницю продукції та її якістю.

На стадії реалізації продукції підприємство повинно забезпечити умови для простого або розширеного виробництва продукції, що виробляє, при постійному моніторингу конкурентів на даному ринку, це надасть можливість агропромислому підприємству реалізувати власну продукцію за нижчою ціною, але яка забезпечить умови для простого або розширеного відтворення виробництва даного виду товару.

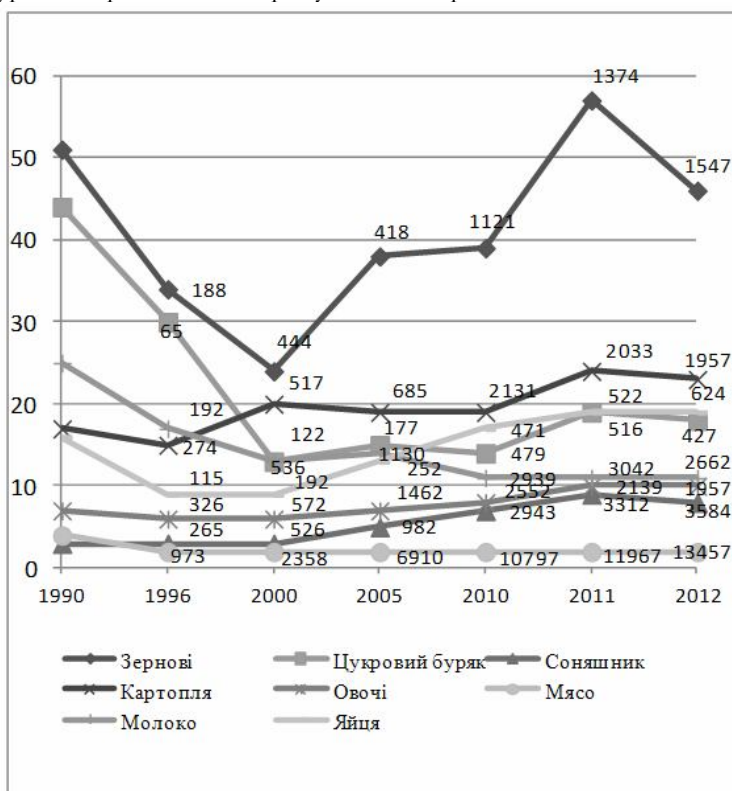
Визначення рівня конкурентоспроможності продукції на різних стадіях виробництва та реалізації продукції забезпечить більш ґрунтовну розробку пропозицій з підвищення рівня конкурентоспроможності продукції на окремій стадії, отже, сприятиме підвищенню показників ефективності та конкурентоспроможності у цілому [2, с.128].

В результаті тривалої економічної кризи, зменшився обсягів виробництва всіх видів агропромислової продукції, що призвело до стрімкого зростання цін на неї. З рисунку 1 можна зазначити різке скорочення обсягів виробництва цукрових буряків та молока, зростання обсягів виробництва зернових з 2000 до 2011 років, надалі спостерігаємо спад виробництва. Щодо ціни виробленої продукції, то середня ціна зернових, у порівнянні з 1996 роком зросла в вісім разів, олійних культур у тринадцять разів, цукрових буряків у шість разів, картоплі у чотири рази, овочів у шість разів, м'яса та молока у чотирнадцять разів, яєць у п'ять разів.

Катастрофічне зростання ціни на продукцію агропромислового виробництва пов'язане з зниженням ефективності виробництва та зростання виробничих затрат.

Більшість виробників ведуть свою діяльність екстенсивним методом, розширюючи посівні площі та зміцнюючи технічне забезпечення, цілком ігнорують технологічне забезпечення, що приводить до зростання ціни із року в рік.

Аналіз досвіду країн-членів СОТ свідчить, що зростання конкурентоспроможності національної економіки, як правило залежить від рівня внутрішньої конкурентоспроможності [3]. З чого можна зробити висновок, що тенденції світової кон'юнктури не сприяють вітчизняній експортній експансії, при наймі у найближчі роки. Тому пріоритетним завданням загальної стратегії підвищення конкурентоспроможності національного виробника та продукції його виробництва, повинно бути направлено на всебічне розширення внутрішнього ринку агропромислової продукції та захист національних виробників. Відтак, саме внутрішній ринок повинен стати місцем, де вітчизняні аграрні підприємства будуть боротися за конкурентоспроможність продукції що виробляють.

Рис. 1. Обсяги виробництва та ціни* агропромислової продукції в Україні у період з 1990 по 2012 роки
*ціна вказана за 1 тону та за 100 шт яєць

Джерело: розраховано автором

У 2012 р. в країні вироблено зернових на 10 % менш ніж у 1990 році та на 20% відносно попереднього року, а виробництво цукрових буряків досягає розміру 40% рівня 1990 року. Виробництво м'яса і молока знизилось на 50 % порівнюючи з 1990 р.

Різке зростання цін на продукти харчування привело до зростання соціальної напруженості в суспільстві. За період, що досліджується, середні ціни на зернові зросли в вісім разів, на овочі та цукровий буряк в шість разів, на соняшник, м'ясо та молоко в тринадцять разів.

До 2000 року показники споживання агропромислової продукції по всім категоріям були знижені майже у половину, після 2000 року показники різко почали зростати. Провівши моніторинг споживання основних продуктів харчування, зробили висновки, що в Україні нижчий рівень споживання ніж в розвинених країнах, але він з кожним роком збільшується (за останнє десятиріччя споживання м'яса збільшилося на 34 %, молока і молочних продуктів – на 28 %, овочів – на 53 %) [4]. При тому, що якість виробленої продукції повільними темпами з кожним роком спускається до низу.

Основним показником, який характеризує розвиток вітчизняного товаровиробника, є конкурентоспроможність продукції на зовнішньому ринку, що проявляється через поточний стан конкурентоспроможності аграрних товаровиробників [5, с.57].

Різке зростання попиту відкриває великі перспективи для розвитку потужностей існуючих аграрних виробників, переробних підприємств, та створення нових.

На сьогоднішній день гостро стоїть питання про конкурентоспроможність вітчизняної продукції. Сучасні умови розвитку аграрного сектору економіки характеризуються лібералізацією умов торгівлі агропромисловими товарами та орієнтацією на зовнішні ринки. На рис 2 надана інформація про насиченість вітчизняного ринку продукції що імпортується.

Саме з 2005 року, коли просліджується активне зростання показників споживання продукції, ринок насичується продуктами виробництва інших країн, та як наслідок витісняє продукцію вітчизняного виробництва. З 2005 по 2012 р. ввезення продуктів харчування збільшився майже в три рази . У 2012 р. він досяг біля 72,2,

6 млрд. дол. Імпорт продовольства зріс за один рік майже на 11,7 млрд. дол.та на 48 млн дол за досліджує мий період з 2005 по 2012 роки.

Низька собівартість продукції аграрного сектору України дає можливість підвищити конкурентні переваги над виробниками інших країн, але за рахунок низького рівня державної підтримки конкурентні переваги зменшуються.

Спрямовані дії з боку держави, щодо підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції, будуть сприяти витісненню імпорту з продовольчих ринків країни та позитивно вплинуть на розвиток аграрного виробництва та сільських територій. Більш того підтримка з боку держави сприятиме підвищенню життєвого рівня населення країни та насиченню внутрішнього ринку. Головною метою з боку держави, на думку автора, необхідно формувати систему державної підтримки національного виробника шляхом демонополізації та розвитком конкурентних відносин серед агропромислових підприємств.

Рис. 2. Насиченість національного ринку, продуктами споживання, що імпортуються іншими країнами в період з 2005 по 2012 роки (тис. дол.)

Джерело: розраховано автором.

Надзвичайно вагомого значення набуває державна цільова Програма розвитку українського села на період до 2015 року, яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 року № 1158. Згідно з цією Програмою прогнозовані обсяги фінансування сільського господарства і сільських територій із держбюджету та інших джерел на весь період 2008–2015 років становлять 128,2 млрд грн, або ж у середньому на рік близько 16 млрд грн. [6, 192].

Існують чинники, які значною мірою перешкоджають зміцненню конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках, а саме: низький рівень розвитку вітчизняної фінансово – кредитної системи, відсутність галузевих кооперативних банків, нерозвиненість в Україні сфери страхування кредитних та виробничих ризиків; нерозвиненість інфраструктури АПК, що призводить до збільшення вартості виробництва, значних втрат продукції під час її транспортування та зберігання [6, с.191].

Основними причинами зниження якості продукції діяльності підприємств є погана якість сировини, низький рівень технології, організації виробництва і кваліфікації робітників, неритмічність виробництва тощо. Найголовнішою проблемою залишається недосконалість та неефективність чинного законодавства, а також його негармонійність із міжнародними стандартами, положеннями по якості, головні з них орієнтованість вітчизняних стандартів на оцінювання якості і безпечності кінцевої продукції, а не на дотримання вимог технологій виготовлення напівфабрикатів, що входять до складу готової продукції, та умов їх переробки, відсутності державного ринкового нагляду за якістю й безпечністю харчової продукції, низька культура виробництва на багатьох підприємствах, відсутності ефективних правових механізмів економічної відповідальності виробників за випуск і реалізацію неякісної, небезпечної та фальсифікованої продукції, низька якість продовольчої сировини, високій рівень зношеності технологічного устаткування тощо [7].

Вирішення вищеперерахованих проблем є головною метою агропромислового виробництва, оскільки вони впливають не тільки на якість продукції, а й на конкурентоспроможність підприємства взагалі.

Висновки. Для отримання конкурентоспроможної продукції, яка б задовольняла суспільні потреби, мала високий рівень споживчих властивостей з урахуванням екологічної чистоти та оптимальними вартісними параметрами, необхідно створити ефективний механізм взаємодії всіх операторів ринку, а саме виробників аграрної продукції, переробних підприємств, організацій оптово-роздрібною торгівлі, завдяки системі взаємопов'язаних соціально-економічних, виробничо-технологічних і організаційних відносин. Саме великі інтеграційні структури швидше розвиваються за рахунок високої концентрації капіталу, мають можливість забезпечити високу ефективність власної виробничої діяльності за рахунок впровадження інноваційних технологій. Концентрація капіталу через інтеграцію - це не тимчасові, а постійні процеси, які характерні для всіх сегментів агропромислової діяльності.

Література.

1. Саблук П. Т. Основи організації сільськогосподарського ринку / П.Т. Саблук, Д. Я. Карич, Ю. С. Коваленко. – К., 1997. – 188 с.
2. Олійник В.В. Особливості визначення конкурентоспроможності продукції /В.В. Олійник // Економіка АПК. – 2009. – №5. – С.128-132
- 3.Макагон Ю.В. Проблеми і перспективи інтеграції України в систему ГАТТ/ СОТ в умовах глобалізації світової економіки/ Ю.В. Макагон // Стратегія економічного розвитку України. -2002.-№5.- С.123-130.
4. Україна у цифрах – 2012. Державний комітет статистики. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL:<http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Кондратюк О.І. Конкурентоспроможність сільського господарства та шляхи її підвищення / О.І. Кондратюк // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – №1. – С. 56-63
6. Засць К.Д. Державне регулювання виробництва та проблеми підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції / К.Д. Засць // Науковий вісник БДФА. Серія: Економічні науки : зб.наук.праць / гол.ред. В.В. Прядко; Міністерство фінансів України, БДФА. – Чернівці: Технодрук, 2009. – Вип. 4. – С. 190-195
7. Бутера С. І. Організаційно-правові питання реалізації сільськогосподарської продукції та забезпечення її якості [Текст] / С. І. Бутера // Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки. - 2011. - №54. - С. 452-457.